

volveret i beslutningen om indførelse af hybridnettet og beslutningen om at opgive det igen: Telefonselskaberne, Post og Telegrafvæsnet, kabelfabrikanter (NKT), antennefabrikanter, embedsmænd, politikere og fjernseere.

Beslutningsprocessen tog lang tid, den var teknisk og økonomisk kompliceret og havde mediepolitiske og erhvervsmæssige aspekter, kort sagt har emnet alle de ingredienser, der gør sagen uoverskuelig og spændende.

Netop det spændende bruger LQ til at bygge bogen op som en spændings/kriminalroman, hvor vi godt nok kender slutningen, men hvor processen bliver det væsentlige.

Først præsenteres de involverede parter. Deres interesser præsenteres. LQ er præcis i beskrivelsen af interesserne, men har mere svært ved at præcisere de interesseredes ressourcer, hvorfor det bliver svært for læseren at bedømme deres påvirkningsmuligheder og dermed magt til at påvirke beslutningstagerne.

Dernæst sættes handlingen i gang. LQ har her lavet et grundigt arbejde med at beskrive handlingen. Beskrivelsen bygger på et righoldigt kildemateriale, skrevne og en lang række af interviews med de involverede parter.

Trin for trin følges beslutningsprocessen. Og vi følger, hvorledes nogle af parterne tilsyneladende spiller "slet spil" og således får sat deres fingeraftryk, medens andre bliver udmanøvreret.

Vi når slutningen. Blot før at konstatere, at der tilsyneladende ikke er en enkelt simpel løsning. Den endelige beslutning forekommer "tilfældig" i forhold til de interesser og den beslutningsproces, der er beskrevet i bogen, og vi må konstatere, at sandheden "findes i komplikationen, ikke i forenklingen".

Til sidst i bogen præsenteres "et pædagogisk efterskrift" om magt, un-

derholdning og fortolkning, som er LQs forslag til diskussion af de emner, der er taget op i bogen. Her lykkes det LQ på meget lidt plads at fremdrage vigtige aspekter omkring beslutningsprocesser i det politiske system, vores bekymringer ang. "de andres" ukritiske TV-forbrug, og LQs egen fremstillingsform. Kapitlet er meget koncentreret og kræver, at læseren kender til problemstillingerne i forvejen.

LQs brug af spændingen/kriminalhistorien som et væsentligt element i fremstillingen skal have et par ord med på vejen. LQ lægger op til dette aspekt ved i starten og til slut at citere fra "Rosens navn".

Det er ubetinget en fordel, at selve forløbet bliver spændende og problematiserende. Bogen bliver på denne måde langt fra kedelig. Men der er også negative sider. Vi sidder hele tiden med en følelse af, at det drejer sig om at finde ærkeskurken blandt de skurke, som præsenteres for os. Det forekommer som om, at LQ i for høj grad har et skjult budskab, som han vil præsentere for os. Det bliver ikke i første omgang et spørgsmål om at afdække, hvordan politiske beslutninger bliver til, men mere et spørgsmål om at vise, hvilken magt først og fremmest erhvervslivet har på den politiske proces, og hvorledes dette erhvervsliv er i stand til at sætte den demokratiske idealproces ud af kraft.

Alt i alt er "Et spil om hybridnettet" dog en meget givende, let forståelig og veldokumenteret bog om en af tidens mest udiskuterede kolbøtter.

Og aktørerne har ikke opgivet kampen om kontrollen af dataudveksling. VANS med KTAS og IBM som leverandør af udveksling mellem firmaer over det offentlige net er øst for Storebælt et eksempel herpå.

Stig Hjarvard og Henrik Søndergaard: Nærsyn på fjernsyn.

Kanal 2 og Weekend-TV. København 1988. C. A. Reitzels Forlag, 355 s., kr. 160,-.

Anmeldt af: Henrik Dahl, Danmarks Radios medieforskning.

Nærsyn på fjernsyn omhandler en kort, men hektisk periode i dansk TVs historie, nemlig fribyttertiden efter loven om forsøg med lokalradio og -TV og før loven om TV2s etablering. I denne fribyttertid stod det klart, at der var fundamentale ændringer på vej i TV-systemet, men det var endnu uklart, hvordan disse ændringer ville tage form. Der var derfor masser af rørt vand at fiske i.

De to mest bemærkelsesværdige lokal-TV-kanaler i perioden var Kanal 2 og Weekend-TV, der hver især var murbrækkere for mediepolitiske interesser, nemlig hhv. total liberalisering og at blive kernen i et kommende, egentligt TV2. Om disse to kanaler handler bogen.

Nærsyn på fjernsyn er indenfor genre en glimrende bog, både i kraft af den grundighed og saglighed, hvormed emnet er grebet an og i kraft af selve temaet, der rækker ud over to lokale TV-stationers indbyrdes kamp og kamp mod Danmarks Radio, idet den fortæller om det medie- og kulturpolitiske klima i Danmark i midten af firserne.

Bogen er disponeret i en I.del (ca. en trediedel af den samlede bog), der giver en historisk redegørelse for forsøgsordningen og de to lokalstationer samt en teoretisk redegørelse for offentlighedens strukturændringer og nye psykologiske konflikttemaer (narcissisme). Disse politiske og psykologiske tendenser bliver sammenkædet med den vesteuropæiske public service TV-tradition og den måde,

denne tradition borteroderes og overlejres af det kommercielle TVs æstetik og programpolitik.

I bogens II.del (de resterende to trediedele) gennemgås de to lokalканалers programpolitik kvantitativt ud fra en klassificering af programmerne, og dernæst gennemgås de to kanalers fladestruktur, altså den overordnede og gennemgående måde at sammensætte en bestemt, afgrænset tidsperiode (typisk aftenen) på. Dette system kender man også fra Danmarks Radio, hvor mandagen er kulturaften, tirsdagen højskoleaften etc. Endelig gennemgås de enkelte programtyper ud fra samme klassifikation som i den kvantitative sammenligning af kanalerne, og der sluttes af med en samlet vurdering af de to kanalers overordnede 'house style' og den samlede effekt af de to kanalers stil og henvendelsesform.

Netop fordi bogen er så seriøst anlagt, vil jeg gerne fremsætte en udførlig kritik af den.

Jeg mener ikke, at bogens resultat står mål med anstrengelserne. Man behøver ikke 200 siders analyse for at nå frem til, at de to kanaler har forskellig 'house style'. Mig forekommer det ihvertfald ret indlysende. Det dybere problem er, at teori og empiri ikke for alvor mødes på en frugtbar måde. De gode hensigter om at forene kvantitative og kvalitative metoder på den ene side, og mikro- og makroteori på den anden, støder mod principielle problemer, der ikke overvindes og ikke kan overvindes.

Nærsyn på fjernsyn vil gerne (som megen anden nyere forskning) være både kvantitativ og kvalitativ i sin indgangsvinkel, men opnår efter min opfattelse kun at lamme sig selv på grund af de grundlæggende modstridende betingelser for erkendelse, som de to metateoretiske positioner sætter.

'Kvantitativ' og 'kvalitativ' er de to slagord, man normalt benytter, når man taler om metode, selvom det er uklart, hvilke positioner, de to ord egentlig dækker. Egentlige positivistiske metoder har en kvalitativ fase inden operationaliseringerne begynder, og ender principielt også med kvalitative udsagn. 'Kvantitativ' kan også være et uklart begreb for noget med tal og tabeller, der konnoterer 'videnskabelighed'. I den sidste betydning, som scientistisk fingenblad, har 'kvantitative' metoder intet at gøre i videnskaben. Lad os derfor analysere brugen af kvantitative metoder ud fra den antagelse, at ordet udtrykker et ønske om at nærme sig en positivistisk videnskabelighed.

Der er dybe og reelle modsætninger mellem den positivistiske samfundsvidenskabs aksiomer og humanismens. Positivisten ser verden som en verden af objekter med bestemte, konstante egenskaber. Humanisten må nødvendigvis altid se verden som en verden af betydninger, og dermed en verden af kontekst-afhængighed. Verden er for humanisten uløseligt knyttet til det levende menneske, for når man har sagt 'betydning' har man implicit konstrueret en nexus bestående af dels mennesket og dels objektet, der betyder noget i dette menneskes verden. Alt andet vil være meningsløst. Men det at blande menneskene uløseligt sammen med objekterne i den ydre verden er utilladeligt for en positivistisk tankegang. Vi står overfor to forskellige ordener, som man ikke kan skrive på en fællesnævner, for nexusen mellem menneske og objekt er principielt og uden dispensationsmuligheder utilladelig for positivisten.

Dilemmaet kan derfor opridses på følgende måde: positivismens metode destruerer humanismens forskningsobjekt (ja, faktisk dens egentlige 'projekt' og raison d'être), og vice versa. Sagen er nemlig, at den positivistiske forskningspraksis producerer en gigantisk mængde ikke-viden, der også

omfatter humanismens egentlige forskningsobjekt. Store mængder af ægte indsigt, der ikke kan operationaliseres og observeres af uafhængige observatører, går derved tabt. Positivismens goldhed stammer netop fra de gigantiske mængder af ikke-viden, den producerer.

Positivisterne forlanger Wittgensteins diktum om, at hvorom man ikke kan tale, derom må man tie, idet de både tier og pålægger tavshed om alt, hvorom der ikke kan tales i operationaliserede termer. Jeg mener ikke, at Nærsyn på fjernsyn har løst dette problem, lige så lidt som der er andre, der har løst det eller vil løse det.

Det er her, jeg gerne vil sætte min kritik ind. Hvis man vil være kvantitativ som mere end en besnærende (men egentlig bare tomt legitimerende) facade, så er der visse krav, der må overholdes, og som ikke er overholdt i Nærsyn på fjernsyn. Den ægte positivistiske forskningspraksis er hypotetisk-deduktiv, hvad denne bog ikke er. Endvidere forudsætter den operationalisering af samtlige anvendte begreber, således at de kan bestemmes af uafhængige observatører, hvilket heller ikke er sket i Nærsyn på fjernsyn. Hele studiet skal nemlig være replikérbart samt observatør-uafhængig, og disse to forhold, er der heller ikke taget tilstrækkelig hensyn til.

Når humanister flirter med positivistisk forskningspraksis, så bliver det da heller ikke rigtig til noget, lige så lidt som det omvendte er tilfældet. I stedet låner man (i disse ulvetider for den humanistiske forskning) lidt legitimeret fra 'hard science'-paradigmet. Men ting bliver ikke 'hard science' af at blive skrevet op i tabelform eller regnet ud med decimalbrøker.

Det andet problem er et almindt problem, som man også tit ser i so-

ciologiske værker. Man tager en makroteori og en mikroteori (i dette tilfælde offentlighedsteorien og narcissismeteorien) og stiller dem op ved siden af hinanden, idet man tilsyneladende håber på, at forskellene vil blive udlignet pr. osmose.

Tankengangen er indlysende for enhver sociolog: alting er overdetermineret af den sociale udvikling, men på den anden side fortsætter den sociale udvikling ikke brud- og formidlingsløst ind i individerne. Hvad skal man gøre ved det? Det er et meget vanskeligt problem, som der til dato ikke er nogen, der har løst. Jeg synes faktisk, Hjarvard og Søndergaard slipper lige lovlig nemt om ved problemet i deres anvendelse af navnlig offentlighedsteorien og narcissismeteorien.

For det første: hvorfor lige offentlighedsteorien? Hvorfor ikke tage udgangspunkt i den (kultur)politiske interessekamp indenfor staten (man kunne f.eks. sammenligne dansk TV med det danske skolevæsen), og betragte DR som udtryk for en fastfrosset magtbalance? Eller en historisk tilgang, der peger på danske traditioner for folkeoplysning og søgning efter politisk konsensus? Hvorfor ikke notere at statsmonopol på TV kun tegner til at blive en kort mellemfase, der skyldtes manglen på frekvenser, men som nu kan løses med kabel-TV. Og hvis det endelig skal være offentlighedsteorien, hvorfor så ikke konkretisere den i et dansk, sociologisk perspektiv?

Dernæst: hvorfor lige narcissismeteorien? Jeg har endnu ikke set en validering af denne teori, og heller ikke en konkretisering i dansk perspektiv. Hvor mange narcissistisk beskadigede mennesker findes der i vort kulturelt og økonomisk gammeldags land? Hvilken modindflydelse har traditionelle livsformer, som vort land er meget rigt på?

For det tredje: hvordan hænger makro- og mikroteorierne sammen? Skulle der opstå særlig mange narcissistiske

traumer, når den borgerlige offentlighed ændres? Eller går der et årsag/virkning forhold den anden vej? Problemet er et af sociologiens grundlæggende 'embarrassments': selvom samfundet er et overgribende system, som vi i den berømte sidste instans må rette os efter, så lever vi vores liv indkapslet i et enkelt selv, og nærer den illusion, at vores vilje er fri. Problemet burde have været diskuteret kritisk.

Når to så evident seriøse og dygtige forskere som Hjarvard og Søndergaard alligevel skriver en så uafklaret bog, så lægger det op til en bredere diskussion af dansk medieforsknings teorier og metoder, som jeg hermed vil opfordre til at påbegynde.

Marit Bakke: Spillet om kulturen. Dansk kulturpolitik 1945-1985. Århus Universitetsforlag 1988, 171 s., kr. 148,-.

Anmeldt af: Per Jauert, adjunkt ved Institut for informations- og medievidenskab, Århus Universitet.

Kulturforskningen er i de seneste år kommet i focus inden for humaniora, ikke mindst gennem oprettelsen af to forskningseentre ved universiteterne i Århus og København. Derimod er den sociologiske kulturforskning institutionelt i defensiven ved nedlæggelsen af Sociologisk Institut i København. Det berettigede i denne genistreg fortaber sig i den em af magtfuldkommenhed, som til stadighed siver ud fra den ministerielle idébank. Man må så til gengæld glæde sig over lyspunkterne, og et sådant